

ISEČAK IZ ANALIZE INSTITUCIONALNO POSTUPANJE U VEZI SA SLOBODOM
OKUPLJANJA I SLOBODOM IZRAŽAVANJA (2019-2024)

POZIVANJE NA NASILNU PROMENU USTAVNOG PORETKA

ČLAN 309 KRIVIČNOG ZAKONIKA

Kingdom of the Netherlands

YUCOM
Komitet pravnika
za ljudska prava

jul 2025.

POZIVANJE NA NASILNU PROMENU USTAVNOG PORETKA

ČLAN 309 KRIVIČNOG ZAKONIKA

Krivično delo pozivanja na nasilnu promenu ustavnog uređenja postavljeno je kao granica između legitimnog političkog izražavanja i nedozvoljenog poziva na nasilje. Međutim, praksa pokazuje da se ovo krivično delo neretko primenjuje u politički osetljivim trenucima, što budi zabrinutost da se koristi kao sredstvo za ućutkivanje neistomišljenika i ograničavanje javne rasprave.

U pojedinim slučajevima, građani su osuđeni na osnovu sporazuma o priznanju krivice, bez jasnog razgraničenja zakonskih elemenata dela i bez preciznog opisa radnji koje bi pokazale postojanje namere kao ključnog uslova za odgovornost.

Posebnu zabrinutost izazivaju situacije u kojima su postupci pokretani neposredno nakon javnih izjava najviših državnih funkcionera. U tim slučajevima, osumnjičeni su često zadržavani i ispitivani pod nejasnim okolnostima, uključujući i od strane Bezbednosno-informativne agencije, iako nije jasno na osnovu kog pravnog osnova ta institucija postupa u ovakvim predmetima.

Statistički podaci dodatno potvrđuju zabrinutost: broj prijavi u 2023. godini bio je trostruko veći nego prethodnih godina, što se poklapa s talasom masovnih protesta. Iako se većina prijavi na kraju odbacuje, one koje dođu do suda gotovo uvek rezultiraju osuđujućim presudama – često na osnovu sporazuma zaključenih tokom policijskog zadržavanja, u uslovima koji teško mogu garantovati slobodu odlučivanja. Pritvor se izriče u čak 50% slučajeva, što dodatno pojačava pritisak na osumnjičene.

Sve navedeno ukazuje na ozbiljan rizik da se ovo krivično delo koristi na način koji obeshrabruje građane da javno izraze svoje stavove, naročito u trenucima društvenih nemira i političkih napetosti. Umesto da bude sredstvo zaštite ustavnog poretka, njegova primena neretko deluje kao poruka zastrašivanja politički aktivnim pojedincima i šira opomena svima koji bi želeli da se uključe u javnu debatu.

Isečak koju čitate predstavlja deo sveobuhvatnog istraživanja o postupanju institucija u vezi sa pravom na slobodu okupljanja i izražavanja u Srbiji u periodu od 2019. do 2024. godine. Zbog obimnosti i tematske raznovrsnosti, analiza će biti objavljivana u više delova. Istraživanje se zasniva na kombinovanom metodološkom pristupu koji obuhvata: analizu pravnog okvira, obradu 735 sudskih odluka, odgovore 248 institucija na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja, kao i kvalitativne intervju sa akterima civilnog društva, novinarima i građanima pogođenim institucionalnim merama.“ Ova analiza nastala je u okviru projekta „Na putu ka EU: Odgovor institucija Srbije na građanska i politička prava“ koji realizuje Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji (MATRA). Stavovi izneti u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove Ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji.

ANALIZA SUDSKE PRAKSE

KRIVIČNI ZAKONIK

Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja

Član 309

- (1) Ko u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja ili bezbednosti Srbije poziva ili podstiče da se silom promeni njeno ustavno uređenje, svrgnu najviši državni organi ili predstavnici tih organa, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.
- (2) Ko delo iz stava 1. ovog člana učini uz pomoć iz inostranstva, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) Ko u nameri rasturanja izrađuje ili umnožava materijal koji je po svom sadržaju takav da poziva ili podstiče na vršenje dela iz stava 1. ovog člana ili ko upućuje ili prebacuje na teritoriju Srbije takav materijal ili drži veću količinu tog materijala u nameri da ga on ili neko drugi rastura, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.

Javna okupljanja mogu postati platforma za radikalne političke ideje, uključujući i pozive na nasilnu promenu vlasti ili narušavanje ustavnog poretka. Iako je politički govor zaštićen slobodom izražavanja, ovaj član KZ postavlja granicu između legitimnog političkog aktivizma i poziva na nasilje, čime se sprečavaju destabilizacija društva i eskalacija sukoba.

Međutim, praksa pokazuje da su pojedinci i aktivisti optuživani za ovo krivično delo čak i kada je njihov govor bio figurativan ili politički satiričan. To otvara pitanje da li se ovaj član koristi isključivo u cilju zaštite ustavnog poretka ili ponekad i kao mehanizam za gušenje političkog neslaganja.

Ovo krivično delo posebno je zanimljivo iz perspektive sudske prakse. Izvršili smo uvid u 9 prvostepenih odluka Višeg suda u Beogradu i tri drugostepene odluke Apelacionog suda u Beogradu. Od ukupno devet prvostepenih odluka, jedna je bila oslobađajuća presuda, jednim rešenjem je izrečena mera obaveznog lečenja zbog neuračunljivosti okrivljenog, dve presude su bile osuđujuće, od kojih jedna pravosnažna¹ i jedna ukinuta², dok je u preostalih pet slučajeva zaključen sporazum o priznanju krivičnog dela³.

¹ Viši sud u Beogradu, Presuda KP03 31/21 od 06.06.2022. godine, potvrđena Presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1-Po3 17/22 od 18.10.2022. godine. Izrečena je uslovna osuda.

² Viši sud u Beogradu, Presuda K. br. 276/23 od 11.07.2023. godine, ukinuta Rešenjem Apelacionog suda u Beogradu Kž1 983/23 od 13.9.2023. godine.

³ Viši sud u Beogradu, Presuda Spk br. 33/23, Presuda Spk br. 65/23, presuda Spk br. 66/23, presuda br. 67/23, presuda Spk br. 68/23.

U četiri slučaja koja se odnose na isti datum i isti događaj od 24. 12. 2023. godine odnosno protest građana zbog sumnje u izbornu krađu na gradskim izborima ispred Skupštine grada Beograda, četiri lica su bila zadržana od strane policije 48 časova i osuđena u postupku potvrđivanja sporazuma o priznanju krivičnog dela za dva dela i to: Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu i Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog poretka.⁴ Neposredno pre pokretanja postupka, objavljeno je saopštenje Ministarstva pravde u kome ministarka pravde Maja Popović osuđuje nasilne aktivnosti okupljenih ispred gradskih i državnih institucija i poziva okupljenje da ne uništavaju državnu imovinu i ne izazivaju haos, nered i paniku i ne vrše krivična dela. Istakla je da državni organi neće tolerisati nasilje, da je država jača od svakog devijantnog pojedinca i organizovanih nasilnih grupa i da će sačuvati ustavni poredak. Ministarka Popović istakla je i da je vlast moguće osvojiti jedino na izborima.⁵

Ono što je zanimljivo i za sve ove presude u kojima su postupali isti javni tužilac i isti sudija za prethodni postupak jeste da ova dva krivična dela uopšte nisu razgraničena u samom opisu dela i da je ozbiljno pitanje da li ovakva presuda ispunjava obavezan uslov propisan čl. 314 Zakonika o krivičnom postupku. Naime, član 314 propisuje da je opis krivičnog dela koje je predmet optužbe obavezan deo sporazuma, a član 316 da sud sporazum koji ne sadrži ovaj obavezni element odbacuje.

U svim presudama opisano je eksplicitno samo delo koje bi eventualno moglo da ispunjava elemente dela Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu, ali nisu opisane radnje koje predstavljaju delo Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog poretka. Štaviše, neznatne su varijacije u opisima ovih dela u sve četiri presude koji se odnose na predmete koje su osuđeni bacali na zgradu Skupštine grada, ali ova dva krivična dela uopšte nisu razdvojena. Na ovom mestu prenećemo opis krivično dela iz jedne od presuda koji je gotovo identičan u sve četiri presude. Dakle, okrivljeni je oglašen krivim zato što je:

„Tokom protesta građana vršio nasilje na javnom skupu i podsticao da se silom svrgnu predstavnici najviših državnih organa na taj način što je bacio kamen i polomio staklo prostorija Skupštine grada Beograda na taj način pozivajući ostale protestante da nasilno prodru u unutrašnjost Skupštine i da proglase pobedu na izborima na skupštinskoj terasi”.

Iako u presudi stoji da je pozivao nije opisana ni jedna radnja kojom je to okrivljeni to i uradio. Osuđeni, nažalost, nisu iskoristili pravo na žalbu, pa ove presude nisu nikada bile izložene oceni njihove zakonitosti, iako se na osnovu oskudnog teksta presude može opravdano postaviti pitanje da li one uopšte zadovoljavaju zakonsku formu presude.

Još jedan slučaj u kome je lice osuđeno potvrđivanjem sporazuma o priznanju krivičnog dela nakon određivanja pritvora na skupu „Srbija protiv nasilja” u velikoj meri je okupirao pažnju stručne javnosti u trenutku kada se dešavao jer je iz narativa koji je tada plasiran u prorežimskim medijima bilo jasno da okrivljeni aktivista neće imati pravo na pravično suđenje, pre svega jer je događaj identifikovan,

⁵ Saopštenje Ministarstva pravde od 24.12.2023. godine. Dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/sr/vest/41723/ministarka-pravde-osudila-nasilje.php>

objavljen i komentarisani od strane najviših predstavnika izvršne vlasti. Ana Brnabić, tadašnja premijerka Srbije, oglasila se na svom twitter nalogu nakon petog po redu protesta „Srbija protiv nasilja“, gde je okačila fotografiju „obešenog Vučića“. Njeno pitanje „Kako ovo objasniti deci“ kao i tweet uz komentar „imate drugačiju viziju - OK, ali vešanje, a borite se protiv nasilja?“, preneli su i regionalni mediji.

Okrivljeni u ovom slučaju je osuđen zato što je:

„Pozivao građane da se silom svrgne predstavnik najviših državnih organa - Predsednik Republike, nosio transparent na kome je pisalo „Lešinari i hijene šetaju zajedno za bezbednu Srbiju“, a sa druge strane „Pink Stink“ sa koje strane je bila okačena lutka sa likom predsednika Srbije koja je bila obmotana koncem oko vrata i glavom u položaju na dole aludirajući na vešanje, koji transparent je davao drugim učesnicima skupa da se sa njim slikaju a koja slika je bila objavljena na društvenim portalima elektronskih medija i tako bila dostupna velikom broju građana“.

Osuđeni je pre potpisivanja sporazuma o priznanju krivičnog dela bio prvo 48 sati na policijskom zadržavanju, a zatim mu je određen pritvor. Iako i ovde nije sasvim jasno šta je tačno činilo elemente dela Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog poretka, ova presuda samo potvrđuje prethodno iznet stav da se ovom delu previše lako pristupa od strane postupajućih državnih organa i da se ono koristi kao sredstvo političkog pritiska.⁶

Sa druge strane, odlučujući u drugom predmetu, Apelacioni sud u Beogradu prilikom usvajanja žalbe okrivljenog i vraćanja prvostepene presude na ponovno suđenje zauzima vrlo zanimljiv stav⁷ i to je jedna od retkih obrazloženih odluka koje se odnose na ovo krivično delo, a koju možemo da nađemo u praksi. Naime, nakon ocene izvedenih dokaza, prvostepeni sud je utvrdio da je dana 08.05.2023. godine, u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja Republike Srbije, optuženi pozvao da se silom promeni njeno ustavno uređenje, svrgnu najviši državni organi i predstavnici tih organa, tj. Narodna skupština Republike Srbije kao i predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić, na taj način što je na javnom skupu koji je organizovan ispred Doma Narodne skupštine „Srbija protiv nasilja“, kao jedan od učesnika na pomenutom javnom skupu, na obraćanje NN učesnika skupa „evo čuli smo sad, kakav je vaš komentar gospodine Brkiću“, izgovorio, između ostalog reći:

“izgleda će morati mladi klinici da puškama reše sudbinu Srbije, desiće se to što se desiti mora. Kakva protesna šetnja mi treba da uđemo prema Skupštini da uhvatimo idiota da mu otkinemo glavu, mamu ti jebem Angelinu, dosta si nas zajebavo tako, ne, mi ćutimo, kao ćutimo, hoćete da vam (anonimizovano ime i prezime okrivljenog) sa 67 godina donese slobodu”

Tonski video zapis je potom objavljen u celini, u trajanju od 10,18 minuta na internet stranici Yotube, na nalogu "Srbin.info", a jedan deo video i tonskog zapisa u delu od 00,54 minuta do 01,17 minuta

⁶ Brnabić poručila učesnicima protesta: Iimate drugačiju viziju - OK, ali vešanje, a borite se protiv nasilja?, Tanjug. Dostupno na: <https://www.tanjug.rs/srbija/politika/33989/brnabic-porucila-ucenicima-protesta-imate-drugaciju-viziju-ok-ali-vesanje-a-borite-se-protiv-nasilja/vest>

⁷ Apelacioni sud u Beogradu, Rešenje KŽ1 983/23 od 13. 9. 2023. godine.

objavljen na internet portalima različitih javnih medijskih mreža “Srbin.info”, “TV Pink”, “Tviter”, te time bio dostupan velikom broju građana. Prvostepenom presudom optuženi je oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od godinu dana i dva meseca u koju mu se ima uračunati vreme provedeno u pritvoru u trajanju od dva meseca i 6 dana.

Apelacioni sud je ukidajući ovu odluku između ostalog naveo:

*„pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja čini onaj koji u nameri ugrožavanja bezbednosti ili ustavnog uređenja Republike Srbije poziva ili podstiče da se silom promeni njeno ustavno uređenje, svrgnu najviši organi vlasti ili predstavnici tih organa. Radnja krivičnog dela je pozivanje ili podsticanje na delatnosti upravljene protiv bezbednosti ili ustavnog uređenja Srbije. Pozivanje je stvaranje odluke kod drugog da preduzima određene delatnosti i najčešće se vrši nagovaranjem, ubeđivanjem, predočavanjem nekih okolnosti i slično i treba da se vrši prema građanima ili grupi građana. **Za postojanje ovog krivičnog dela nije od značaja na koji način se vrši pozivanje, ali se mora vršiti u nameri ugrožavanja bezbednosti ili ustavnog uređenja Srbije. Ova subjektivna komponenta je konstitutivno obeležje krivičnog dela i mora se utvrđivati u svakom konkretnom slučaju, jer se po njoj ovo delo razlikuje od mogućih kritika i ocena na račun državnog uređenja.** Za krivicu je potreban direktan umišljaj i učinilac treba da je svestan da propagira nasilnu promenu ustavnog uređenja, odnosno svrgavanje najviših državnih organa ili predstavnika tih organa.“*

Na ovaj način, Apelacioni sud u Beogradu postavio je jasno razgraničenje između slobode izražavanja i političke kritike s jedne strane i nedozvoljenog pozivanja na nasilnu promenu ustavnog poretka s druge strane.

Značaj sudskog preispitivanja svakog optužnog akta za ovo krivično delo ogleda se u potrebi da se uspostavi sudska praksa u pogledu toga koje radnje čine ovo krivično delo, a pre svega da se izbegne zloupotreba ovog krivičnog dela u političke svrhe. Tako je Viši sud u Beogradu oslobodio odgovornosti osumnjičenog koji je na Fejsbuk stranicu „Ujedinjeni narod Srbije“ postavio tri video snimka na kojima je pozivao građane Srbije na generalni štrajk.⁸ Na snimcima on navodi da će policija da „dobije po pički“ ako ga ne zaštite od huligana, poziva građane da ponesu štapove, dođu traktorima, ponesu stajsko đubrivo, ponesu motike i lopate jer ima da se radi tamo; na snimku je nosio motiku i naveo da je u pitanju alat za najavljeni štrajk; postavio video snimak na kome se nalaze molotovljevi kokteli.. U ovom slučaju sud je smatrao da nisu ispunjeni elementi bića krivičnog dela pozivanje na nasilnu promenu ustavnog poretka, pre svega – nije dokazano postojanje namere i nema eksplicitnog poziva na nasilnu promenu ustavnog poretka.

⁸ Viši sud u Beogradu, Presuda KPo3 br. 45/21 od 08.06.2023. godine, potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu, KŽ1-Po3 25/23 od 04.10.2023. godine.

Iz malobrojnih obrazloženih presuda za ovo krivično delo koje smo imali prilike da vidimo, izdvojile su se neke bitne karakteristike ovog dela:

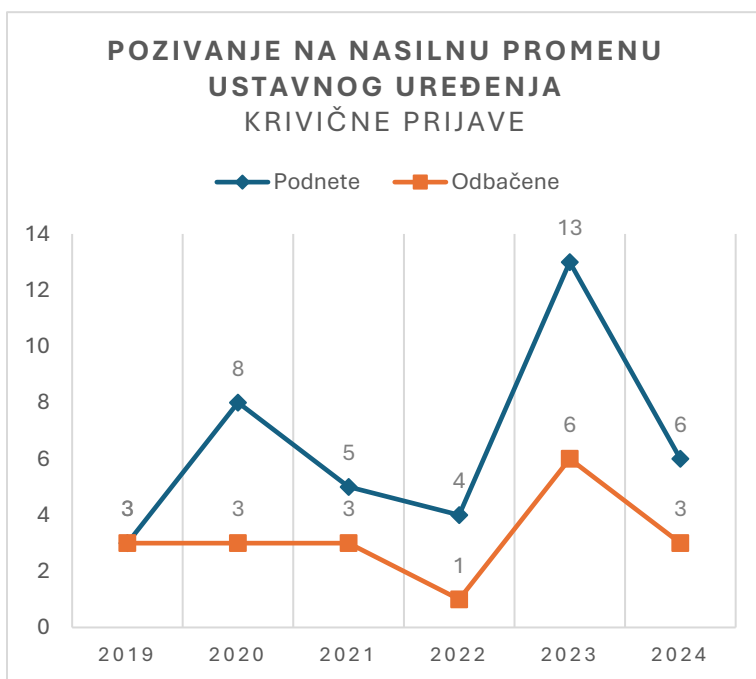
- Eksplicitno i nedvosmisleno pozivanje da se nasilno promeni ustavni poredak, svrgnu najviši organi vlasti ili predstavnici tih organa – bez eksplicitnog poziva, nema ni krivičnog dela;
 - Namera da se pozove na nasilnu promenu ustavnog poretka je sastavni element ovog krivičnog dela i mora se utvrđivati u svakom pojedinačnom slučaju;
- Za ovo krivično delo neophodno je da bude učinjeno sa umišljajem.

STATISTIČKA ANALIZA

Prema podacima iz odgovora viših javnih tužilaštava broj krivičnih prijava za delo pozivanja na nasilnu promenu ustavnog uređenja pokazuje umeren intenzitet tokom većeg dela posmatranog perioda, sa prosečno tri do pet prijave godišnje. Međutim, 2023. godina beleži nagli skok sa čak 13 podnetih prijava, što predstavlja više nego trostruko povećanje u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj skok se poklapa sa periodom intenzivnih građanskih protesta i političke polarizacije.

Analiza sudskih epiloga pokazuje da mali broj prijava rezultira sudskim postupcima. Tokom šest godina, od ukupno 39 krivičnih prijava, odbačeno

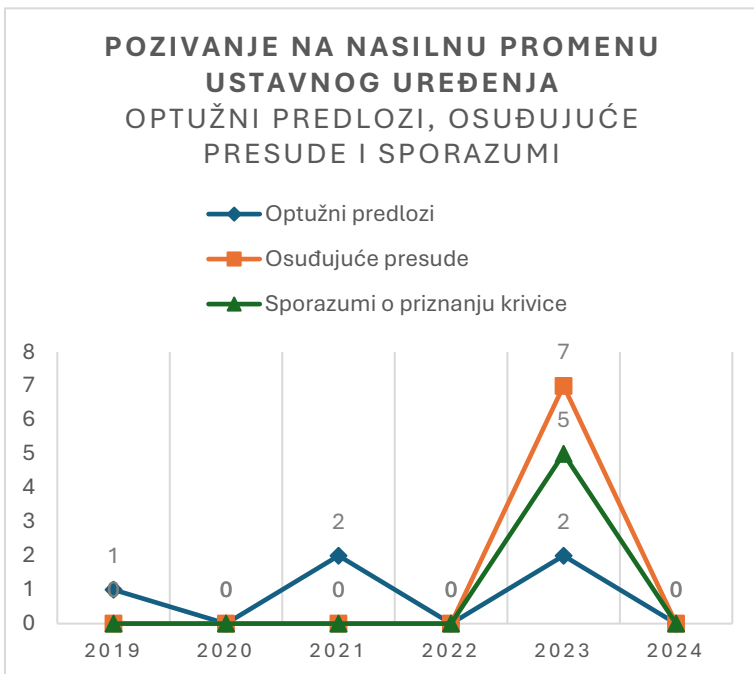
je 19. Od 7 osuđujućih presuda, 6 je pravosnažno, dok je jedna ukinuta (postupak je i dalje u toku pred prvostepenim sudom). Od 6 pravosnažnih osuđujućih presuda, 5 presuda je doneto na osnovu potvrđivanja sporazuma o priznanju krivice, koje su donete 2023. godine. U posmatranom periodu, doneta je i jedna pravosnažna oslobađajuća presuda, u postupku koji je pokrenut 2021. godine a pravosnažno okončan 2023. godine. Ovaj podatak ukazuje na to da se u situacijama kada se postupak pokrene, sudovi uglavnom donose osuđujuće presude.

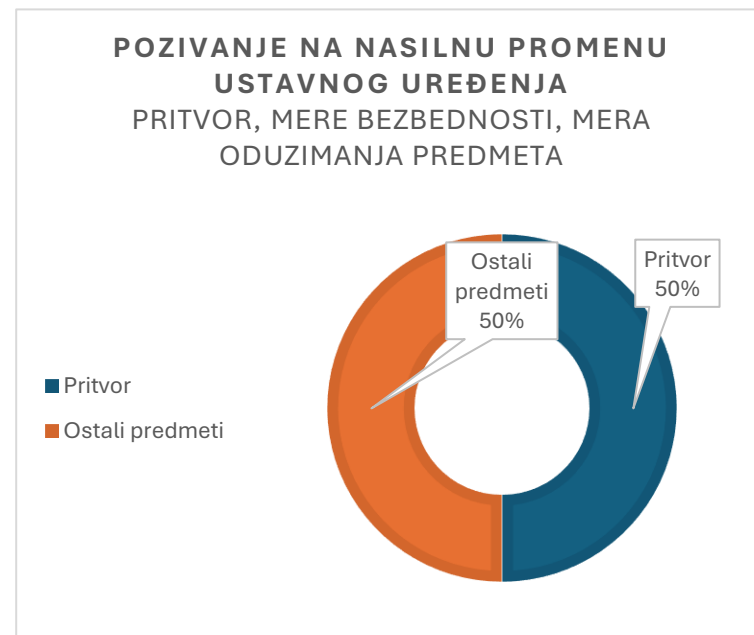
Grafikon 1: Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja-Krivične prijave. Izvor: odgovori viših javnih tužilaštava

Kada je reč o merama za obezbeđenje prisustva okrivljenih, podaci viših javnih tužilaštava pokazuju da se pritvor određuje u čak 50% slučajeva. Međutim, posebno zabrinjava što je najveći broj sporazuma o priznanju krivice zaključen već tokom policijskog zadržavanja, pre nego što je pritvor uopšte bio određen. Dodatno, klasifikacija dela kao pretnje ustavnom poretku omogućava uključivanje Bezbednosno-informativne agencije (BIA) u prikupljanje obaveštajnih podataka. **Važeći Zakonik o krivičnom postupku predviđa da je uloga BIA ograničena na sprovođenje posebnih dokaznih radnji, kao što su tajno praćenje i snimanje, koje se sprovode isključivo uz odobrenje suda. BIA nema formalna ovlašćenja da samostalno privodi građane, ali može od njih prikupljati obaveštenja na dobrovoljnoj osnovi.** Međutim, više aktivista je prijavilo da su ih pripadnici BIA privodili i ispitivali u vezi sa ovim događajem, bez prethodnog legitimisanja i bez obaveštavanja o mestu i razlozima privođenja. Neki su, prema navodima, bili izloženi pretnjama, kao i verbalnom i fizičkom zlostavljanju. .

Primena krivičnog dela pozivanja na nasilnu promenu ustavnog uređenja je u velikoj meri uslovljena političkim okolnostima. U periodima društvenih tenzija i masovnih protesta, beleži se porast broja prijava, što stvara utisak da se ovo delo koristi kao sredstvo za kontrolu političkog neslaganja i ograničavanje prostora za javnu debatu. Vidljiva je snažna veza između izjava državnog vrha i načina na koji tužilaštvo postupa u slučajevima pozivanja na nasilnu promenu ustavnog poretka.

Grafikon 2: Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja-optužni predlozi, osuđujuće presude i sporazumi. Izvor: odgovori viših javnih tužilaštava

Grafikon 3: Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja-pritvor, mere bezbednosti, mere oduzimanja predmeta. Izvor: odgovori viših javnih tužilaštava

Aleksandar Vučić, predsednik Srbije, obratio se javnosti⁹ povodom građanskih protesta održanih 24. decembra 2023. godine, navodeći da predstavnici koalicije „Srbija protiv nasilja“ pokušavaju nasilno da zauzmu Skupštinu grada Beograda, ali da država to neće dozvoliti. Nakon toga, demonstranti su uhapšeni i optuženi za krivično delo pozivanja na nasilnu promenu ustavnog poretka.¹⁰ Slično tome, nakon što je predsednik Srbije Aleksandar Vučić 9. avgusta 2024. godine izjavio¹¹ da postoje planovi za masovne neredе radi rušenja vlasti, a visoki zvaničnici i tužilac¹² najavili nultu toleranciju prema nasilju, u danima posle protesta više učesnika je privedeno i optuženo upravo za ovo krivično delo.¹³

Iako većina prijava ne prelazi u fazu sudskog postupka, oni postupci koji se pokrenu najčešće se završavaju osuđujućim presudama, što ukazuje na strogu praksu pravosuđa u primeni ovog dela. Dodatnu zabrinutost izaziva činjenica da se pritvor određuje u visokom procentu slučajeva, što, osim pritiska koji može vršiti na same okrivljene, ima potencijal da ostavi snažan psihološki i odvraćajući efekat na širu javnost – posebno na građane koji su politički angažovani ili javno izražavaju kritičke stavove.

Specifičnost ovog krivičnog dela ogleda se u tome što je, za razliku od prethodno analiziranih krivičnih dela, na osuđujuće presude izjavljene samo dve žalbe. Većina presuda doneta je na osnovu sporazuma o priznanju krivice, kojim su okrivljeni, uz saglasnost tužilaštva i suda, prihvatili krivičnu sankciju – najčešće uslovnu osudu. U takvim slučajevima, potpisivanjem sporazuma, okrivljeni se izričito odriču prava na žalbu na presudu kojom je sporazum usvojen. Ipak, pravo na žalbu nije u potpunosti isključeno – i dalje je moguće uložiti žalbu kada nema dovoljno dokaza za opravdanu sumnju da je okrivljeni učinio delo koje je predmet optužbe ili kada se presuda ne odnosi na predmet sporazuma.¹⁴ Zakonski rok za izjavljivanje žalbe iznosi osam dana od dana prijema presude.

⁹ „Vučić: Država je dovoljno snažna da odbrani demokratiju“, saopštenje Srpske napredne stranke, 24. decembar 2023, <https://www.sns.org.rs/novosti/vesti/vucic-drzava-je-dovoljno-snazna-da-odbrani-demokratiju>

¹⁰ „Da li je na protestu bilo pozivanja na nasilno rušenje ustavnog poretka: Šta kažu pravnici“, *N1*, 26. decembar 2023, <https://n1info.rs/vesti/izbori-2023/da-li-je-na-protestu-bilo-pozivanja-na-nasilno-rusenje-ustavnog-poretka-sta-kazu-pravnici/>

¹¹ „Vučić: Država će nastaviti da gradi i vredno radi“, *YouTube*, <https://www.youtube.com/watch?v=UcAADfv4C0g>

¹² *Apel glavnog javnog tužioca Nenada Stefanovića, Više javno tužilaštvo u Beogradu*, Beograd, 9. avgust 2024, <https://beograd.vjt.rs/saopstenja/apel-glavnog-javnog-tuzitoca/>

¹³ „Ko su privedeni članovi Eko straže?“, *Danas*, 18. avgust 2024, <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/ko-su-privedeni-clanovi-eko-straze/>

¹⁴ čl. 338 st. 1 i čl. 319 st. 2 ZKP